

แนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์
พ.ศ. 2552 ของคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์

Film Rating Board's Amendment Guidelines for Ministerial
Regulations (2009 A.D.) on Characteristics of Film Rating

รักसानต์ วรรณวิทย์^{1,*}

Abstract

This qualitative research aims to study the problem situation of using of Ministerial Regulations (B.E. 2552) on Characteristics of Film Rating, and to provide guidelines to improve the issues. Survey method using closed-end and open-ended questions was conducted with 28 members of the Film Rating Board as the target group.

Findings revealed that many Film Rating Committee members did not clearly understand the ministerial regulations, with films rated 13+ and 15+ containing minimal differences, overlapping content and confusing language. To address these problems and improve situation, it should be organized to understand the ministerial regulations mutually, and to reduce reliance on personal feelings when making judgments, At the same time, films rated general audience are considered problem-free. Additionally, a Public Relations division affiliated with the Film and Video Bureau, Ministry of Culture, can help reduce the public's negative attitude towards the committee members.

Keywords: Ministerial Regulations on the Characteristics of the Film Rating, 2009, Film Rating Board, Rating

¹ คณะนิเทศศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ลาดกระบัง

*Corresponding author; E-mail address: ruksam.v@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการใช้กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 และการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาของการใช้กฎกระทรวง ด้วยการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มกรรมการผู้ตรวจพิจารณา ภาพยนตร์ฯ รวม 28 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้กฎกระทรวงฯ คือกรรมการหลายคนยังไม่เข้าใจกฎกระทรวงเกี่ยวกับลักษณะของภาพยนตร์ มากพอ ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13+ กับ 15+ มีความใกล้เคียง ไม่แตกต่างกัน และยังพบว่าภาษากฎหมายของกฎกระทรวงมีความซับซ้อน สับสน นอกจากนี้มีการใช้คำในทางกฎหมายที่ขาดความชัดเจน ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ควรมีการสัมมนาสร้างความเข้าใจกฎกระทรวงร่วมกัน ใช้ดุลพินิจไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยลดความขัดแย้งของกรรมการ บางคนใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการตรวจพิจารณา โดยภาพรวมภาพยนตร์ที่เหมาะสม กับผู้ชมทั่วไปไม่มีปัญหา ประเภทภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13+ กับ 15+ ควรรวมเป็นประเภทเดียวกัน ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายมักถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาด และยังทำให้สาธารณชนเกิดความรู้สึกมีอคติกับคณะกรรมการ สำนักภาพยนตร์ฯ ควรมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีกับสาธารณชน

คำสำคัญ: กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 คณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ เรทติ้ง

1. หลักการและเหตุผล

ภาพยนตร์ คือสื่อชนิดหนึ่งที่นำเสนอทั้ง ความจริง ความบันเทิง สะท้อนปัญหาสังคมและเป็นสิ่งชี้นำสังคม (สุเนตร สาทา, 2554) บางครั้งสามารถสร้างอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้ชมเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีระบบหรือกลไกในการนำเสนอของสื่อภาพยนตร์ให้เหมาะสม

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้ระบบการแบ่งอายุผู้ชม เป็นระบบที่หลายประเทศส่วนใหญ่ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับการกำหนดอายุผู้ชมภาพยนตร์ ส่วนในประเทศไทยปัจจุบันเรียกขานกันว่า “การตรวจพิจารณาภาพยนตร์” ซึ่งแต่เดิมใช้วิธีการที่เรียกว่า “เซนเซอร์” ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 กำกับดูแลโดยกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ในยุคนั้น และเมื่อเวลาผ่านไปพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้รับการวิพากษ์ในด้านลบต่าง ๆ ของผู้ประกอบการ ถึงอำนาจในการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการฯ เช่นตามมาตรา 4 ที่ระบุว่า “ห้ามมิให้ทำหรือฉาย หรือแสดง ณ สถานที่ มหรสพ ซึ่งภาพยนตร์หรือประกาศอปรด้วยลักษณะฝ่าฝืน หรืออาจฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี ถึงแม้เพียงว่าการทำ หรือฉาย หรือการแสดงภาพยนตร์ หรือประกาศนั้น ๆ น่าจะมีผลเช่นนั้นก็ห้ามดุจกัน” ต่อมาในปี 2530 กระทรวงมหาดไทยได้ตรา “พระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีดิทัศน์ พุทธศักราช

2530” อันเนื่องมาจากการเติบโตของเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งพระราชบัญญัติในขณะนั้นไม่สอดคล้องกับยุคสมัย ได้มีการรวมเอาสื่อใหม่ ๆ เช่น วีซีดี ดีวีดี วีดิโอเกม เลเซอร์ดิสก์ และซีดีรอมเข้าไว้ด้วยกัน มีมาตราประกอบพระราชบัญญัติมากถึง 43 มาตรา ทำให้อำนาจของคณะกรรมการตรวจพิจารณา ยิ่งมีมากขึ้น มีการใช้อำนาจต่าง ๆ นานา มากมาย ในหลากหลายรูปแบบ เช่นการสั่งให้ มีการเปลี่ยนชื่อภาพยนตร์ ให้มีการถ่ายทำในบางฉากใหม่ ให้มีการตัดบางฉากออกไป หรือการกำหนดให้ขึ้นค่าเตือน เป็นต้น ไม่เพียงเท่านั้นกระทรวงมหาดไทยยังได้ออก “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการตรวจพิจารณาและให้ความเห็นชอบในเทป และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2543” ความขัดแย้งระหว่าง ผู้ประกอบการกับภาครัฐ ยิ่งมีมากขึ้นตามลำดับ ดังนั้นการเรียกร้องให้รัฐมีการแก้ไข พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 โดยเสนอให้มีการจัด “เรทติ้ง” หรือการจัดประเภท ภาพยนตร์ให้เป็นเหมือนกับในหลายประเทศที่ใช้ปฏิบัติกันจากหลายองค์กรเริ่มเป็นกระแสกดดันรัฐบาล มากขึ้นตามไปด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งผู้ประกอบการ นักวิชาการ สื่อมวลชน และภาครัฐโดยกระทรวงวัฒนธรรมพยายามผลักดัน “พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551” ผ่านรัฐสภา จนเป็นผลสำเร็จ และได้ประกาศ ใช้ในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 และมีผล
บังคับใช้ในวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2551
โดยให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ ต่อมาคือกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงาน
รับผิดชอบ

ดังนั้นกระทรวงวัฒนธรรมใน
ฐานะผู้รับผิดชอบจึงได้ออก “กฎกระทรวง
กำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์
พ.ศ. 2552” ซึ่งมีสาระสำคัญของลักษณะ
ประเภทภาพยนตร์ เพื่อจำแนกความ
เหมาะสมสำหรับผู้ชมทั้งในเรื่องความ
รุนแรง เพศ ยาเสพติด ภาษา ตลอดจน
เรื่องอื่นที่จำเป็น เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็ก
และเยาวชน ไม่ให้เผชิญกับสิ่งที่ไม่
เหมาะสม โดยมี “คณะกรรมการพิจารณา
ภาพยนตร์และวีดิทัศน์” เป็นคณะทำงาน
ในการพิจารณาจัดลักษณะประเภท
ภาพยนตร์ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2552)

อย่างไรก็ตาม กฎกระทรวงฯ ได้
ใช้บังคับมาตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ยัง
พบกับปัญหามากมายในการปฏิบัติงาน
เหมือนเดิม เช่น (รักสานต์ วิวัฒน์สินอุดม,
2554)

(1) ปัญหาช่วงอายุผู้ชม

(2) ความไม่ชัดเจนในการกำหนด
ภาพความรุนแรง

(3) ความไม่ชัดเจนในการกำหนด
ภาพเรื่องเพศ

(4) ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาดี แต่พบ
คำหยาบคายบางคำจึงต้องทำให้
ภาพยนตร์ถูกจัดอยู่ในประเภทที่สูงขึ้น

(5) ถ้อยคำในกฎหมาย เช่น
ศีลธรรมอันดี ความสงบเรียบร้อย ไม่
สามารถระบุความหมายได้ชัดเจน

(6) โรงภาพยนตร์บางโรงยังมีการ
ละเมิด ฝ่าฝืนให้ผู้ชมที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์
เข้าชม ฯลฯ

(7) ความไม่ชัดเจนระหว่างคำว่า
“เนื้อหา” กับคำว่า “ภาพ” ในกฎ
กระทรวงกำหนดลักษณะของประเภท
ภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

จากปัญหาต่าง ๆ มากมายในการ
ปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจ
พิจารณาภาพยนตร์ให้มีความชัดเจนและ
ไปในทิศทางเดียวกัน จึงสมควรมีการ
ปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงให้มีความ
เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ลด
ข้อขัดแย้งทางกฎหมาย และมีสภาพการ
บังคับให้เกิดประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์

2.1 ศึกษาสภาพปัญหาของการ
ใช้กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของ
ประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

2.2 การเสนอแนวทางในการ
ปรับปรุงแก้ไขปัญหาของการใช้
กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภท
ภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

3. ขอบเขตการวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยนี้มีขอบเขต
การศึกษาเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการ
ปฏิบัติงานของ คณะกรรมการตรวจ
พิจารณาภาพยนตร์ตามกฎหมาย

กำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ที่ออกตามพระราชบัญญัติ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เท่านั้น

4. นิยามศัพท์

4.1 ‘การจัดเรตติ้ง’ ‘การจัดประเภทภาพยนตร์’ หรือ ‘เรท’

หมายถึงการจัดระดับช่วงอายุของผู้ชมภาพยนตร์ ตามความเหมาะสมในแต่ละเรื่องที่จะออกเผยแพร่ ของกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

4.2 คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

หมายถึงคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ และ วีดิทัศน์ที่ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

4.3 การตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์

หมายถึงกระบวนการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ทุกประเภท ที่จะนำออกฉายในโรงภาพยนตร์

4.4 กฎกระทรวง กำหนดลักษณะประเภทของภาพยนตร์

หมายถึง กฎกระทรวงกำหนดลักษณะประเภทของภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นกฎหมายประกอบพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551

5. แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดเรตติ้ง

การควบคุมภาพยนตร์ด้วย “ระบบที่แบ่งอายุผู้ชม” เป็นระบบมาตรฐานการกำหนดอายุผู้ชมภาพยนตร์เป็นหลัก ‘Age-based System’ (Ramdal, 1970) เป็นที่ยอมรับกันเป็นส่วนมากในประเทศสหรัฐอเมริกา และระบบดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ในบางประเทศ เช่น แคนาดา ไต้หวัน ซึ่งควรมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดระบบการควบคุมกันเองได้เป็นอย่างดี โดยมีเจตนารมณ์สำคัญที่จะใช้ เป็นเครื่องมือสำหรับให้คำแนะนำในการชม โดยเฉพาะพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการเลือกรับชมภาพยนตร์ ที่เหมาะสมกับวัยของผู้ชมโดยเฉพาะผู้ชมที่เป็นเด็กและเยาวชน การจัดระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ (อิทธิพล ปรีดิประสงค์, 2550) ดังนี้

(1) เป็นแนวทางและสร้างแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการศึกษา และการเรียนรู้ให้กับผู้ชม

(2) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์

(3) รักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการได้รับข้อมูลข่าวสาร

(4) คำนึงถึงประโยชน์สุข ความปลอดภัยและพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ ศักดิ์ศรีของเด็กและเยาวชน

(5) สร้างมาตรฐานในการตรวจสอบเนื้อหาและเฝ้าระวังสื่อบนหลักเกณฑ์ และความเข้าใจ เดียวกัน

ในปี 2551 ได้มีการยกเลิกการเซ็นเซอร์ หรือระบบการตรวจและพิจารณาภาพยนตร์ไทยตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 และให้มีคณะกรรมการกำหนดลักษณะประเภทภาพยนตร์ เพื่อทำหน้าที่แทน โดยสำนักภาพยนตร์และวีดิทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้รับผิดชอบในการเซ็นเซอร์และจัด ‘เรตติ้ง’ ภาพยนตร์ที่จะเข้าฉายในประเทศไทย ภาพยนตร์ทุกเรื่องที่จะเข้าฉายจะต้องถูกจัดเรตติ้ง ตามมาตรา 26 ของพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ตามบทบัญญัติตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติ ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 กำหนดประเภทภาพยนตร์ เป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551)

(1) ภาพยนตร์ที่ ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู

(2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป

(3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป

(4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป

(5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป

(6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู

(7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ การพิจารณาระดับความเหมาะสมของภาพยนตร์มีความคล้ายคลึงกับของรายการโทรทัศน์ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการ สำหรับการให้บริการกระจายเสียง หรือ โทรทัศน์ พ.ศ. 2556 ที่พิจารณาระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์ ดังนี้

5.1 หลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการจำกัด

พิจารณาจากภาพ เสียง และเนื้อหาในรายการ ประกอบกับเจตนาในการผลิต และการจัดทำวัตถุประสงค์และวิธีการในการนำเสนอภาพ หรือเสียง น้ำหนักของการดำเนินเรื่อง รวมทั้งมุมมองของการถ่ายทำที่ทำให้ผู้ชมรับรู้ในทางที่ไม่เหมาะสม และอาจมีผลต่อการพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมในด้านลบ โดยพิจารณาใน 3 ประเด็น คือ (1) พฤติกรรมและความรุนแรง (2) เรื่องทางเพศ และ (3) ภาษา

5.1.1 พฤติกรรมและความรุนแรง
พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิด การเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ใน

เรื่องพฤติกรรมที่รุนแรง หรือนำไปสู่ความรุนแรงและอันตราย ประกอบด้วย

(1) การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการนำเสนอที่ก่อหรือชักนำให้เกิดผลรุนแรง ต่อจิตใจของผู้ชม ทำให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจ เช่น ความหดหู่ ความเศร้า ความเครียด ความสะเทือนใจ อย่างรุนแรง รวมตลอดถึง องค์ประกอบของรายการที่ทำให้ผู้ชมตกใจกลัว ความน่าเกลียด สดุดยอ ชยะแขยง

(2) การใช้ความรุนแรงกระทำต่อตนเอง บุคคลอื่น สิ่งมีชีวิตและวัตถุ

(3) การใช้อาวุธ ยาเสพติด การแสดงภาพของการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ รวมถึง เนื้อหาที่ขัดต่อศีลธรรม และความสงบสุขของสังคม

(4) การนำเสนอที่ก่อหรือชักนำให้เกิดการอคติ การเลือกปฏิบัติอันนำมาซึ่งการต่อต้านหรือ ล่วงละเมิดบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึง การส่งเสริม การสร้างทัศนคติ ความเชื่อ การชักจูงใจให้เกิดการล่วงละเมิดหรือการต่อต้าน การดูหมิ่นเหยียดหยาม การลดทอนหรือการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการส่งเสริมหรือชักจูงให้เกิดการต่อต้าน ดูหมิ่น สร้างทัศนคติเชิงลบ การล้อเลียนให้เกิดความอายกลายเป็น “ตัวตลกในสังคม” ที่มีผลต่อตัวบุคคล กลุ่มบุคคล ทั้งในประเด็น ของเชื้อชาติ สัญชาติ ชาติพันธุ์ เพศ รสนิยมทางเพศ ชนชั้น สถานะ สภาพทางเศรษฐกิจ อายุ ศาสนา สัตว์ โรคหรือภาวะสุขภาพ

ความพิการทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

5.1.2 เรื่องทางเพศ พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม ในด้านการแต่งกาย การแสดงออกทางเพศ การแสดงท่าทางหรือกิจวัตรที่ไม่เหมาะสมในทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ การสนทนาหรือใช้คำพูดเกี่ยวกับเนื้อหาทางเพศที่ล่อแหลมหรือไม่เหมาะสม การสร้างทัศนคติทางลบเกี่ยวกับเนื้อหาทางเพศในประเด็นต่างๆ เช่น การเหยียดเพศ เป็นต้น

5.1.3 ภาษา พิจารณาจากภาพ เสียงและเนื้อหา ที่อาจทำให้เกิดการเรียนรู้ ที่ไม่เหมาะสมในเรื่องการใช้ภาษา ไวยากรณ์ทางภาษา การใช้ภาษาที่ล่อแหลม หมิ่นเหม่ สื่อความหมายในเชิงลบ รวมถึง การใช้ภาษาที่ก้าวร้าว ดูหมิ่นนำมาซึ่งการลดทอนศักดิ์และศรีของผู้ฟัง

5.2 หลักเกณฑ์ของระบบการจำแนกเนื้อหาที่ควรมีการส่งเสริม

พิจารณาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่สนับสนุนด้านการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้ชม โดยใช้เกณฑ์ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ 6 ประเด็น เป็นตัวชี้วัด ดังนี้

5.2.1 เนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดระบบวิถีคิด และจินตนาการ กล่าวคือให้คิดเป็นตามความสามารถของการพัฒนาการด้านสมองในแต่ละวัย ตลอดจนการส่งเสริมด้านพัฒนาการทางสมอง และสติปัญญา

5.2.2 เนื้อหาที่ส่งเสริมความรู้ในเรื่องวิชาการ ตลอดจนความรู้ในศาสตร์

สาขาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเนื้อหาที่อยู่ในระบบ การศึกษาและนอกระบบการศึกษา

5.2.3 เนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ด้านคุณธรรม และจริยธรรม

5.2.4 เนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต

5.2.5 เนื้อหาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ เข้าใจ และผสมผสานความแตกต่าง และความหลากหลายในสังคม ทั้งในเรื่องของสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา สถานะ ทางสังคม เพศและวัย ศาสนา เป็นต้น

5.2.6 เนื้อหาที่ส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ระบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาภาพยนตร์หรือ “เรตติ้ง” ในปัจจุบันมีการเปิดมากขึ้นหลายประเทศได้นำมาใช้แต่ได้มีการปรับไปตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม อย่างไรก็ตามการตรวจพิจารณาภาพยนตร์หรือการจัด “เรตติ้ง” สำหรับประเทศไทยยังคงมีปัญหาที่รอการปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมต่อไป

6. ระเบียบการวิจัย

การศึกษาวิจัยมีรูปแบบการดำเนินงานดังนี้

6.1 การค้นคว้าด้านเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ กฎกระทรวง กำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ที่ออกตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์

และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่นำระบบการจำแนกประเภท (Rating) มาใช้ ศึกษาประกอบกับการเก็บข้อมูลด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล

6.2 การสำรวจด้านความคิดเห็น (Survey) โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด

7. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายได้แก่ กรรมการผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวิดิทัศน์ทั้ง 5 คณะ รวม 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งตรงกับความต้องการของงานวิจัยนี้ที่ต้องการทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการใช้ดุลพินิจ หลังจากที่ถูกกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ได้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลา มากกว่า 10 ปีแล้ว

8. การสร้างเครื่องมือในการศึกษาวิจัย

8.1 สร้างแบบสอบถามปลายเปิด และปลายปิดสำหรับสำรวจความคิดเห็นกับกลุ่มประชากร ที่เป็นกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ทั้ง 5 คณะ รวมทั้งสิ้น 28 คน

8.2 นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ออกแบบแล้วให้นักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ได้พิจารณาตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไข

8.3 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้

8.4 นำแบบสอบถามไปศึกษาข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ทั้ง 28 คน

8.5 นำข้อมูลที่รวบรวมวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยได้พิจารณาตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป

9. สนามวิจัย

สำนักตรวจพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร

10. การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้รูปแบบวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์กลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเป็นกรรมการผู้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ที่ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี หรืออย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 1 วาระ (3 ปี) มีกรรมการจำนวนทั้งสิ้น 5 คณะ ปฏิบัติหน้าที่ในวาระที่ 2 (ตั้งแต่ปี 2011 - 2519) และในวาระที่ 1 (ตั้งแต่ปี 2015 - 2519) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่มาระยะเวลายาวนานกว่า 10 ปี จำนวน 28 คน

11. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

11.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด (Review Literature)

11.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิด ประกอบด้วย

- (1) เพศ
- (2) อายุ
- (3) อาชีพ
- (4) ชุดของคณะกรรมการ
- (5) วาระที่ปฏิบัติหน้าที่

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิด และปลายปิดเกี่ยวกับ ปัญหาที่เกิดจากการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับควมมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม ตัดออกหรือไม่ ในข้อความใดของลักษณะภาพยนตร์ตามข้อ 1 ถึง ข้อ 7 ของกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ได้แก่

- (1) ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และควรส่งเสริมให้มีการดู
- (2) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป
- (3) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป
- (4) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป

(5) ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป

(6) ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีดู

(7) ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ในราชอาณาจักร

12. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552” มี 2 ส่วน คือ

12.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ กรรมการพิจารณาภาพยนตร์และวีดิทัศน์ จำนวน 28 คน

12.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ข้อมูลจากการค้นคว้าจากแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ ตำราวิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ บทความฐานข้อมูลออนไลน์ และงานเขียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิ

13. ผลการวิจัย

การวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 28 คน จำนวนเพศชาย 21 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และจำนวนเพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25 มีอายุน้อยกว่า 60 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และมากกว่า 60 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ

64.3 มีอาชีพรับราชการ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 ข้าราชการบำนาญ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ปฏิบัติหน้าที่ ในวาระที่ 1 (ระยะเวลา 1 - 3 ปี) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29 และในวาระที่ 2 (ระยะเวลา 1 - 6 ปี) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 71

กรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 60 ปี มีอาชีพรับราชการและข้าราชการบำนาญ เกือบเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และร้อยละ 39.3 ตามลำดับ ส่วนกรรมการที่ประกอบอาชีพส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25

กรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่ ในวาระที่ 2 (ระยะเวลา 1 - 6 ปี) คิดเป็นร้อยละ 71 มีมากกว่ากรรมการในวาระที่ 1 (ระยะเวลา 1 - 3 ปี) คิดเป็นร้อยละ 29

ผลจากการวิจัยจากแบบสอบถามสรุปผลการวิจัย ปลายปิดและปลายเปิดจากกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

13.1 สภาพปัญหาของการใช้กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

13.1.1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู

ความหมายของคำว่า ‘เนื้อหา’ ในภาพยนตร์ควรครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสำคัญของเรื่อง (theme) เรื่องราว (story) โครงเรื่อง (plot) และความคิดสร้างสรรค์ (innovation/creativity)

ภาพยนตร์ที่มีลักษณะตาม (1) (2) และ (3) ของข้อ 1 กฎกระทรวงได้แก่

(1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือ ศีลธรรมอันดีของชาติ

(2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ หรือ ความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิต หรือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

(3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือจิตสำนึก เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ

เนื้อหาเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย มีความน่าเบื่อ จะทำให้ภาพยนตร์ไม่น่าสนใจเป็นสาเหตุที่ทำให้คนไทยเกิดความรู้สึกลึกไม่อยากดูภาพยนตร์ไทย ไม่สอดคล้องกับความคิดสร้างสรรค์ และการค้นหาไอเดียใหม่ ๆ ติดกรอบความคิดซ้ำซากจำเจ นอกจากนี้กรรมการบางคนยังติดอยู่กับกรอบความคิดเดิมขาดความเข้าใจในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในภาพยนตร์

13.1.2 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป

กรรมการส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาของภาพยนตร์ประเภทนี้มากนักเพราะยังไม่มีเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม แต่ไม่ควรเขียนระเบียบที่ดีกรอบมากเกินไปจนกรรมการไม่สามารถใช้ดุลพินิจได้ ซึ่งควรระบุเนื้อหากว้าง ๆ ที่เหมาะสมกับคนดูทั่วไปที่ใคร ๆ ก็สามารถชมได้ ที่สอดคล้อง

กับการจัดประเภทภาพยนตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยคณะกรรมการบริหารสมาคม ภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา หรือ MPAA (Motion Picture Association of America) (อ้างใน จรัส ทองเกษม, 2539) ที่ใช้เรียกภาพยนตร์ประเภทนี้กว้าง ๆ ไม่ตีกรอบมากเกินไปว่า “ประเภทภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไปว่า เรท G ย่อมาจากคำว่า ‘general audience’ เป็นประเภทภาพยนตร์ สำหรับผู้ชมทั่วไปซึ่งใครก็ชมได้ หรือ ภาพยนตร์สำหรับครอบครัว”

13.1.3 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป

ปัญหาการจัดประเภทภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้มีอายุตั้งแต่สิบสามปีและสิบห้าขึ้นไป (13+ และ 15+) กรรมการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า มีเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก คำบางคำใช้ดุลพินิจยาก เช่น ‘พฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร’ และ ‘ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ’ เป็นข้อความที่มีความคลุมเครือไม่ชัดเจน กรรมการส่วนใหญ่มีเส้นแบ่งระหว่างคำว่า “ลามกอนาจาร” กดี หรือคำว่า “ชักจูงให้ผู้อื่นหลงเชื่อ” ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของกรรมการแต่ละคน ส่วน ‘คำหยาบคาย’ บางคำในปัจจุบันกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันไปแล้ว

13.1.4 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป

ปัญหาของประเภทภาพยนตร์ในลักษณะภาพยนตร์ประเภทนี้ยังไม่พบ ซึ่ง

กรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นเพียงแต่กังวลในเรื่องเนื้อหาที่แสดงพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร และเนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติด จึงควรมีผู้ปกครองพาเข้าไปชมด้วย สอดคล้องกับเกณฑ์ของ คณะกรรมการบริหารสมาคม ภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (MPAA (Motion Picture Association of America (อ้างในจรัล ทองเกษม, 2539) ที่ใช้ “เรท R ย่อมาจากคำว่า ‘Restricted’ ภาพยนตร์ประเภทจำกัดผู้เข้าชมที่ห้ามบุคคลต่ำกว่า 17 ปี เข้าชม บางรัฐกำหนดอายุห้ามบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าชม หรือต้องมีบิดามารดา ผู้ปกครองพาเข้าไปชมด้วย ไม่ปล่อยให้เด็กดูอยู่คนเดียว”

13.1.5 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป

ปัญหาที่พบมากของภาพยนตร์ประเภทที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป ได้แก่เนื้อหาแสดงการมีเพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศซึ่งน่าจะรวมถึงท่าทางยั่วยุ รวมถึงเนื้อหาที่แสดงรายละเอียดการก่ออาชญากรรม จนสามารถลอกเลียนแบบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ “แนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์” ของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, (2556) ที่กล่าวถึง “การผลิตรายการที่ควรระมัดระวังการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรง โดยเฉพาะการแสดงถึงพฤติกรรมที่นำไปสู่อันตรายและเด็กสามารถ

เลียนแบบได้ เช่น การพยายามทำร้ายตัวเองและผู้อื่น การฆ่าตัวตาย และรายการการ์ตูนสำหรับเด็กไม่ควรนำเสนอความรุนแรงเป็นเนื้อหาหลักของเรื่อง และควรหลีกเลี่ยงการเสนอความรุนแรงที่อาจเลียนแบบได้” นอกจากนี้เนื้อหาที่ให้เห็นวิธีการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนสอบสวนที่ชัดเจนจนสามารถกลายเป็นแนวทางให้คนร้ายนำไปใช้ลอกเลียนแบบ รวมถึงเนื้อหาที่แสดงวิธีการใช้สารเสพติดซึ่งอาจชักจูงให้ผู้เสพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน หรือกลุ่มที่มีความเปราะบางมีพฤติกรรมนำไปเลียนแบบ นอกจากนี้การใช้ภาษาของกฎกระทรวงทำให้สับสน เช่นคำว่า ‘มีลักษณะ’ กับ ‘ไม่มีลักษณะ’ บางครั้งอยู่ในข้อเดียวกัน และคำว่า ‘อายุสิบสามปี สิบห้าปี หรือสิบแปดปีขึ้นไปต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้’ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจผิดได้ว่าหากอายุต่ำกว่านั้นสามารถดูได้

13.1.6 ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบปีดู

ปัญหาของประเภทภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบปีดูได้แก่การตีความความหมายของคำว่า ‘อวัยวะเพศ’ ในกฎกระทรวงควรครอบคลุม ‘อวัยวะสืบพันธุ์’ เท่านั้น ขณะที่กรรมการบางคนนับรวมถึงส่วนที่เป็น “หน้าอก” ด้วย ส่วนปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ กรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ใช้ความรู้สึกส่วนตัวมากกว่าตัวบทกฎหมายในการตรวจพิจารณา และมักมีความเห็นไม่ตรงกันในบางเรื่องที่ต้องใช้ดุลพินิจ เช่น ‘พฤติกรรม

เลียนแบบ’ ‘ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดี’ หรือ ‘ชนบธรรมเนียม ประเพณี’ ‘ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ’ และประเด็นเรื่อง การสำเร็จความใคร่ด้วย ตนเองหรือผู้อื่น’ แม้ไม่เห็นอวัยวะเพศก็ ต้องจัดเข้าไปอยู่ในภาพยนตร์ประเภทนี้ ซึ่งกรรมการส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเพราะไม่ สอดคล้องกับเนื้อหาแสดงการมี เพศสัมพันธ์ที่เห็นอวัยวะเพศ

13.1.7 ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ ในราชอาณาจักร

ปัญหาส่วนใหญ่ของการใช้ ดุลพินิจของคณะกรรมการในการตรวจ พิจารณาภาพยนตร์ โดยให้ความหมาย ของคำว่า ‘สาระสำคัญ’ ในกฎกระทรวง แตกต่างกันไป ซึ่งคำนี้ควรครอบคลุมในเรื่อง ประเด็นสำคัญของเรื่อง (theme) ภาพ (images) และเรื่องราว (Story) เท่านั้น ส่วนปัญหาอื่น ๆ คือกฎกระทรวงมีความ ขัดแย้งกับ มาตรา 29 ใน พ.ร.บ. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ และปัญหาความ แตกต่างของคำว่า ‘อวัยวะเพศ’ กับ ‘อวัยวะแสดงเพศ’ ควรระบุให้ชัดเจนว่า ส่วนใด ปัญหาที่ผู้ประกอบการนำติดการ ไม่อนุญาตให้ฉายของคณะกรรมการมา เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ทางการตลาด (การสร้างกระแสภาพยนตร์เพื่อประโยชน์ ทางด้านการตลาด) และบางครั้งกรรมการ ใช้เหตุผลที่ไม่เข้าองค์ประกอบทั้ง 6 ข้อ กับภาพยนตร์ห้ามฉาย โดยไม่ได้ดูสาระ สำคัญ และบริบทของเรื่องประกอบการ พิจารณา

13.2 การเสนอแนวทางในการ ปรับปรุงแก้ไข ปัญหาของการใช้ กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภท ภาพยนตร์ พ.ศ. 2552

13.2.1 ภาพยนตร์ที่ส่งเสริมการ เรียนรู้และควรส่งเสริมให้มีการดู

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ควรมีการ อบรมกรรมการเพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันในเรื่องของรายละเอียด ความ ชัดเจน ซึ่งจะทำให้การตีความหรือการใช้ ดุลพินิจประเด็นต่าง ๆ ของกรรมการได้ ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำที่ใช้ดุลพินิจ แบบ ‘คาดเดา’ เป็นเหตุให้มีการลงมติ ยาก และเห็นว่าควรตัดลักษณะภาพยนตร์ ทั้งสามข้อออกไปนี้ออกได้แก่

(1) เนื้อหาส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณี หรือ ศีลธรรมอันดีของชาติ

(2) เนื้อหาส่งเสริมความรู้หรือ ความเข้าใจในการพัฒนาสังคม ครอบครัว หรือคุณภาพชีวิต หรือการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

(3) เนื้อหาส่งเสริมความรู้ ความ เข้าใจ ความรับผิดชอบ หรือจิตสำนึก เกี่ยวกับการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข หรือประวัติศาสตร์ของชาติ

นอกจากนี้กรรมการส่วนใหญ่ให้ ความเห็นว่าควรเพิ่มคำว่า ภาพยนตร์ที่มี ลักษณะการนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ สร้างสรรค์ในเชิงศิลปะภาพยนตร์ และ การคัดเลือกกรรมการตรวจพิจารณา

ภาพยนตร์ควรหาผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ
ด้านภาพยนตร์ด้วย

13.2.2 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับ ผู้ดูทั่วไป

ปัญหาสำหรับประเภทภาพยนตร์
ที่เหมาะสมกับผู้ดูทั่วไป สามารถคงไว้โดย
ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน หรือปล่อยให้
ดุลพินิจของกรรมการ

13.2.3 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับ ผู้มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไป

กรรมการส่วนใหญ่ให้ความเห็น
ว่าควรรวมภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้
มีอายุตั้งแต่สิบสามปีขึ้นไปกับภาพยนตร์ที่
เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป
เข้าไว้ในประเภทเดียวกัน กำหนดกรอบ
เนื้อหาภาพให้ชัดเจนว่าภาพลักษณะ
อย่างไรเป็นภาพลามกอนาจารให้
กรรมการเข้าใจร่วมกัน หรือตัดข้อ 2), (3),
4), และ 5) ‘ซึ่งอาจชักจูงให้ผู้ชมหลงเชื่อ’
ออก

13.2.4 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับ ผู้มีอายุตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป

ควรพิจารณารวมภาพยนตร์
ประเภทที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบ
สามปีและสิบห้าปีขึ้นไปเข้าไว้ในประเภท
เดียวกันเพราะช่วงอายุไม่แตกต่างกันมาก
สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรณ
ลักษณ์ อินทร์จันทร์ (2553) ที่ได้ศึกษา
เรื่อง “ผลกระทบของการจัดประเภท
ภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติ ภาพยนตร์
และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551” พบว่า “มีการ
แบ่งช่วงอายุคนดูมากเกินไป และบางครั้ง
มีความคลุมเครือในการแบ่งจัดเรตติ้ง”

หรือยุบทั้งสองประเภทนี้แล้วปรับเป็น
ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับผู้ที่มีอายุตั้งแต่สิบ
แปดปีขึ้นไป นอกจากนี้ควรมีการกำหนด
กรอบเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่สื่อไป
ในทางลามกอนาจารว่าควรเป็นภาพ
อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา
และควรตัดข้อความที่ว่า ‘เนื้อหาที่แสดง
วิธีการใช้สารเสพติด’ และ ‘เนื้อหา
เกี่ยวกับลัทธิหรือคำสั่งสอนที่ขัดต่อความ
สงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดี หรือ
ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งอาจชักจูงให้
ผู้ชมหลงเชื่อ’ ออก

13.2.5 ภาพยนตร์ที่เหมาะสมกับ ผู้มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไป

ควรมีการกำหนดกรอบของคำว่า
“พฤติกรรมที่ทำให้เกิดพฤติกรรม
เลียนแบบ” ให้ชัดเจน และปรับภาษาใน
กฎกระทรวงให้ไปในทิศทางเดียวกัน

13.2.6 ภาพยนตร์ที่ห้ามผู้มีอายุ ต่ำกว่ายี่สิบปีดู

กรรมการควรทำความเข้าใจตัว
บทกฎหมายร่วมกันกับกรรมการรุ่นเก่าที่
ยังยึด พ.ร.บ.ภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 ให้
เข้าใจบริบทกฎหมายปัจจุบัน และผู้ชมที่มี
อายุ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
สามารถใช้วิจารณญาณของตนเองได้
ดังนั้นควรมีการพิจารณาทบทวน หรือ
ฟังความคิดเห็นในกลุ่มคนดูให้ได้
ข้อเสนอแนะหันต่อสภาพความ
เปลี่ยนแปลงรอบด้าน นอกจากนี้ควรให้
ความชัดเจนกับคำว่า ‘อวัยวะเพศ’ หรือ
‘อวัยวะที่ก่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศ’

13.2.7 ภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่ ในราชอาณาจักร

ประเด็นภาพยนตร์ที่ห้ามเผยแพร่
ในราชอาณาจักรนั้นส่วนใหญ่มีความเห็น
ว่าควรมีอยู่ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ
ผู้อำนวยการสร้างและผู้กำกับภาพยนตร์
หลายคนเช่น “ผมเห็นด้วยกับเรทห้ามฉาย
นะสังคมเราต้องมีอะไรมาตีกรอบบ้าง
ปล่อยมากเกินไปไม่อย่างนั้นหนังจะเกินเลย
มากเกินไปต้องมีกรอบไม่อย่างนั้นสังคม
จะมีปัญหา” (วิสูตร พูลวรลักษณ์
สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2553, อ้างใน วรณ
ลักษณ์ อินทร์จันทร์, 2553) “เรายังไม่
พัฒนาพอที่จะมีการยกเลิกเรทห้ามฉายไป
เลยค่อย ๆ ปรับไปดีกว่าเราต้องไม่เห็นแก่
ตัวมากเกินไป” (ธนิตย์ จิตต์นุกูล,
สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2553, อ้างใน
วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, 2553) และ
“อาจจะคงต้องมี เพราะหนังบางเรื่องก็
สมควรโดนแบนโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ
สถาบัน หรือหนังประเภทมอมเหล้าเด็ก
แล้วถูกข่มขืนมันก็สมควรที่จะถูกแบน
ประเทศไทยตั้งอยู่บนเสาเข็มสามต้นคือ
ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เราจะหมิ่น
สถาบันไม่ได้มันสะท้อนว่าสังคมเราอยู่ใน
หลักการนี้” (อาทิตย์ อัสสรัตน์, สัมภาษณ์,
30 พฤศจิกายน 2553, อ้างใน วรณ
ลักษณ์ อินทร์จันทร์, 2553) นอกจากนี้
กรรมการบางท่านมีความเห็นว่าควรตัด
ข้อความ ‘เนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์
ที่เห็นอวัยวะเพศ’ ออก เพราะหากจำเป็น
ก็สามารถใช้มาตรา 29 แทนได้ และแก้ไข
ข้อความใน (6) ให้มีข้อแตกต่างกัน เช่น

‘เนื้อหาที่แสดงการมีเพศสัมพันธ์ โดยเน้น
ให้เห็นอวัยวะเพศ’

13.2.8 ประเด็นอื่น ๆ

ควรปรับปรุง พัฒนากฎระเบียบ
ให้ใกล้เคียงหลักสากลมากขึ้น นอกจากนี้
การจัดเรทติ้ง ควรให้ประชาชนทั่วไป ที่
หลากหลายมีส่วนร่วมในการปรับ
พระราชบัญญัติ ซึ่งคณะกรรมการตาม
พระราชบัญญัติจะนำผลมาประกอบการ
พิจารณา นอกจากนี้ภาพยนตร์ที่ไม่
อนุญาตให้ฉาย มักถูกนำไปใช้เป็น
เครื่องมือทางการตลาดควรมีฝ่าย
ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจที่ดีกับ
ประชาชน ซึ่งสำนักภาพยนตร์และวีดิทัศน์
ควรมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ที่จะช่วยสร้าง
ความเข้าใจที่ดีกับสาธารณชน

14. การอภิปรายผล

การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ของ
สำนักภาพยนตร์และวีดิทัศน์ กรมส่งเสริม
วัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม แบ่ง
คณะกรรมการทำงานทั้งหมดเป็น 5 คณะ
แต่ละคณะไม่เกิน 7 คน ได้รับแต่งตั้งจาก
รัฐมนตรี ประกอบ ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ
ทางด้านภาพยนตร์และวีดิทัศน์ โทรทัศน์
ศิลปวัฒนธรรม หรือผู้คุ้มครองผู้บริโภค
จากภาครัฐ ไม่เกิน 4 คนและเอกชนไม่
เกินสามคน และมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี
(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2552) ซึ่ง
คณะกรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันมี
สัดส่วนของภาครัฐมากกว่า ควรให้
ประชาชนที่มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ใน
หลากหลายสาขาอาชีพมีส่วนร่วมเป็น

กรรมการ และควรคำนึงถึงผู้ประกอบวิชาชีพภาพยนตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร สาทา (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาอุปสรรคของการควบคุม และบังคับใช้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473” พบว่า การควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ขณะเดียวกันต้องคุ้มครองผู้ประกอบวิชาชีพภาพยนตร์ด้วย และสอดคล้องกับผู้อำนวยความสะดวกสร้าง และผู้กำกับ “หลักเกณฑ์ และดุลยพินิจของคณะกรรมการที่มีภาครัฐมากกว่าภาคเอกชน ถ้าเป็นไปได้ในอนาคตควรปล่อยให้เอกชนดูแลไปเลยดีกว่า ดูแลตัวเองเราจะไม่ปล่อยให้ธุรกิจที่เราดูแลมันเสียไป เราจะไม่ปล่อยให้ภาครัฐมาทำให้ธุรกิจของเราแย่ลง ถ้ามันจะแย่ก็ต้องแย่ด้วยการที่กลุ่มเห็นว่าตรงนั้นมันไม่ดีแล้ว แต่ถ้ามันแย่เพราะกลุ่มที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจนี้เลยก็ควรที่จะถูกลดบทบาทลง (เกียรติกมล เอี่ยมพิงพร, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2553, อ้างใน วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, 2553) และ “ที่ว่าเจ้าหน้าที่จากภาครัฐอาจจะเยอะหน่อย ในขณะที่จากองค์กรเอกชนอาจจะเป็นส่วนน้อยกว่า” (เป็นเอก รัตนเรือง, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2553, อ้างใน วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์, 2553)

ในขั้นตอนการพิจารณาคือ ตรวจเอกสารการยื่นขอตรวจภาพยนตร์และวีดิทัศน์ก่อน แล้วจึงชมภาพยนตร์ หลังจากนั้นจึงประชุมเพื่อพิจารณาลักษณะ

ประเภทตามที่ผู้ประกอบการยื่นขอ ถ้าหากเข้าเกณฑ์ตามกฎหมายจริงจะอนุมัติให้ตามที่ขอ แต่ถ้าไม่สอดคล้องกรรมการจะใช้ดุลพินิจ และลงมติให้ไปตามลักษณะประเภทภาพยนตร์ตามกฎหมาย และแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบ แต่ในทางปฏิบัติการการใช้วิธีการสอบถามผู้ประกอบการก่อนว่าตกลงหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะยอมรับตามมติของกรรมการ

ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของกรรมการที่มาจากพื้นเพ ทั้งวัยวุฒิ และคุณวุฒิที่แตกต่างกัน ย่อมมีความคิดเห็นในประเด็นสำคัญคือ เรื่องเพศ ความรุนแรง ยาเสพติด และภาษา แตกต่างกันไปด้วย ว่ารุนแรงในระดับใด และควรอยู่ลักษณะประเภทใดของภาพยนตร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์ (2553) ได้ศึกษา “ผลกระทบของการจัดประเภทภาพยนตร์ ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551” พบว่า “ดุลยพินิจของคณะกรรมการในแต่ละชุดที่มีมาตรฐานไม่เหมือนกัน ส่งผลต่อธุรกิจภาพยนตร์ที่ยอดรายได้จะลดลงเนื่องจากได้เรทที่สูงทำให้ยอดผู้ชมลดลง” ที่สำคัญคณะกรรมการยังไม่เข้าใจเนื้อหาของภาพยนตร์อย่างแท้จริง มีการพิจารณาเป็นฉากมากกว่าจะดูเนื้อหาตลอดทั้งเรื่องว่าผู้สร้างต้องการสื่ออะไร

นอกจากนี้กรรมการควรศึกษากฎหมายให้มีความเข้าใจประกอบสาระสำคัญของเรื่องในภาพยนตร์ด้วย

ไม่ควรใช้ความรู้สึกส่วนตัวที่อยู่นอกเหนือกฎหมายมาใช้เป็นดุลพินิจ เพราะจะสามารถอธิบายเหตุผลได้หากมีปัญหา

ประการสำคัญกรรมการควรมีการประชุมสัมมนา ปัญหาต่าง ๆ ในการตรวจพิจารณาก่อน เพื่อให้เข้าใจเกณฑ์ร่วมกัน จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน และเพื่อง่ายต่อการใช้ดุลพินิจ

15. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการและการกำหนดนโยบายด้านแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552 ต่อไป นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ที่อยู่ในฐานช่องทาง (platform) ต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อรูปแบบการฉายภาพยนตร์ที่หลากหลายในปัจจุบันของประเทศไทย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). กฎกระทรวงกำหนดลักษณะของประเภทภาพยนตร์ พ.ศ. 2552.
สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2551). พระราชบัญญัติภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ พ.ศ.2551.
คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2556).
แนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ตามประกาศคณะกรรมการกิจการ
กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผัง
รายการ สำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556.
รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบและแนวทางการพัฒนาศักยภาพ
การปฏิบัติของการนำระบบการจำแนกประเภทภาพยนตร์มาใช้ตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์
และวีดิทัศน์. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
วรรณลักษณ์ อินทร์จันทร์. (2553). ผลกระทบของการจัดประเภทภาพยนตร์ตามพระราชบัญญัติ
ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุนทร สาทา. (2554). ปัญหา อุปสรรค ของการควบคุมและบังคับใช้ พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ.
2473. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
อิทธิพล ปรีดีประสงค์. (2550). รายงานการวิจัยการพัฒนาการจัดระดับความเหมาะสมของ
ภาพยนตร์. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม.

ภาษาอังกฤษ

- Ramdal, Richard. (1970). *Censorship of the movies : The social and political control of
a mass medium*. Wisconsin : Madison University of Wisconsin Press.